

FOLKLOR ÜZERİNE

"(Masallarda) olağanüstü olaylarla dolu karmaşık bir dünya vardır. Bu dünyada geçen olaylar, yakın zamanlara kadar halk muhayyilesinin uydurduğu safsata, heyecan dolu şeyler, ilkel ve ham mahsuller olarak değerlendiriliyordu. Aynı malzeme Shakespeare ve Goethe tarafından ele alınıp işlendiği zaman, araştırmacılar daha önce safsata dedikleri şeylerin arkasında birtakım manaların bulunduğunu, bunların insanlığın sırlarından bir şeyler aktardığını düşünmeye başladılar."

Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU*

Folklor üzerine yapılan tartışmalar XIX y.y. dan başlayarak günümüze kadar gelmiştir. Bu münakaşalar folklor mahsullerinin bir bilim dalı olarak kabul edilip edilmeyeceği üzerinedir. Folklorun tanımı ve mahiyeti üzerinde çeşitli münakaşalar yapılmış fakat asıl mesele folklorun ilim olarak değerlendirilmeye lâyık olmaması üzerinde yoğunlaşmıştır. Ben şahsen bu münakaşaların folklorun hayna olduğunu düşünüyorum. Tanzimattan sonra Eski ve Yeni Edebiyat üzerine de bu tür münakaşalar yapılmış Yeni Türk Edebiyatının kurulması ve yolunu çizmesi bundan sonra olmuştur.

Türk Folklorunun kaderi Türk Dilinin kaderine benzemektedir. Hatta benzetmek kelimesi bile yetersiz kalmaktadır. Türk dilinin konuşulduğu ve yazıldığı her devirde ve her mekânda Türk Folkloru da mevcut olmuştur. Türk Dili zenginleşip güzelleştikçe folklorumuz da zenginleşmiştir. Mitoloji ve destan dönemlerinin arkasından halk hikayelerinin ve efsanelerin anlatıldığı dönemler gelir. ancak zengin bir kültürel geçmişe sahip olan milletlerin zengin sözlü mahsulleri bulunur. Bu mahsuller o dönemlerin edebi eserleridir. Bu eserleri okuduğumuz zaman eserin yazıldığı devirlerdeki insanların neler düşündüklerini, nelere güldüklerini, nelere ağladıklarını, nelere kızdıklarını çeşitli problemlere nasıl çare aradıklarını görürüz. Bu problemlerin sunuluşu ve bulunan çözümler bazılarının iddia ettiği gibi değersiz ve ham malzemeler değildir.

Nasıl ki günümüzde edebi bir eserde estetik değerler bir takım sembollerle imajlarla veya değişik yollarla veriliyorsa halk mahsullerinde de aynı şeyler mevcuttur. Örnek olarak bir masalı ele alalım. Masalda yer alan cadılar, büyücüler, devler, periler, cinler ve konuşan hayvanlar etrafında geçen olağanüstü olaylarla dolu karmaşık bir dünya vardır. Bu dünyada geçen olaylar yakın zamanlara kadar halk muhayyilesinin uydurduğu safsata, hezeyan dolu şeyler, ilkel ve ham mahsuller olarak değerlendiriliyorlardı. Aynı malzeme Shakespeare ve Goethe tarafından ele alınıp işlendiği zaman, araştırmacılar daha önce safsata dedikleri şeylerin arkasında birtakım manaların bulunduğunu, bunların insanlığın sırlarından bir şeyler aktardığını düşünmeye başladılar. olağanüstülüklerin arkasında insanın kâinat ve dünya hakkındaki düşünceleri, insan-Tanrı münasebetleri, insanın yeryüzünde nasîl mutluluğa erişebileceği, insan ve içinde yaşadığı toplumun kanunları ile münasebetleri bazan gizli bazan açık bir şekilde görülebilir. Edebi eserlerde de bu meselelerle karşılaşırız fakat edebi eserlerin belli bir yazarı vardır. Folklor mahsullerini de bir ilk yaratan mutlaka vardır fakat zamanla bu yaratıcı unutulur yeni ilâvelerle belli bir form içinde gelişir ve zenginleşir. Folklor mahsullerinin de edebi eserler gibi belirli şekilleri vardır. edebi eserleri anlayabilmek için onlara belli metotlarla yaklaşılr. Aynı şekilde folklor mahsullerini anlamak için de belli inceleme metotları vardır. Bu metotlar folklor mahsullerini anlamak için birer anahtardır. Bu anahtar-

* Atatürk Üniversitesi Fen-Ed. Fak. Öğr. Üyesi